

ВИБОРЧА СИСТЕМА ТА ПАРТІЙНА СИСТЕМА: ШЛЯХИ ПЕРЕТИНУ

Актуальність теми дослідження. У процесі переходу до демократичної моделі політичного устрою перед суспільством постають завдання пошуку та реалізації оптимальної моделі функціонування інститутів демократичної влади та громадянського суспільства. Одним із головних чинників структуризації соціально-політичної взаємодії, розвитку політичної системи виступає діяльність політичних партій. Політичні партії відіграють визначальну роль у процесах державотворення, формування політичних еліт та лідерства, виборчих кампаніях.

Об'єкт дослідження: спільне та різне між виборчою та партійною системою **Предмет дослідження:** виборча та партійні системи. **Мета дослідження:** проаналізувати що таке виборча система, партійна система та їхні шляхи перетину. **Завдання дослідження:** дати характеристику партійній і виборчій системам; проаналізувати їх переваги і недоліки. Дати рекомендації щодо використання цих двох систем.

Партійна система – система відносин суперництва та співробітництва між політичними партіями у конкретному суспільстві (іноді деякі дослідники вважають, що між легальними партіями). Партійна система – це частина (підсистема) політичної системи, яка в свою чергу є певною єдністю політичних інститутів, політичних норм, політичної свідомості (ідеології та психології), політичних відносин (режиму функціонування, зв'язків політичних інститутів між собою та з зовнішнім середовищем політичної системи), а у вузькому, суто інституційному розумінні – систему політичних інститутів, що беруть участь у здійсненні політичної влади. Здійснюючи взаємозв'язок між громадянами і державою, партії вступають у контакт не тільки з органами влади, але й одна з одною. Для позначення способу цього взаємозв'язку партій використовується термін «партійна система». У найбільш загальному вигляді партійна система - це сукупність зв'язків і відносин між: партіями, які претендують на володіння владою в країні. Для визначення типу партійної системи нерідко використовується кількісний критерій (одно-, дво- і багатопартійні системи). До кількісного критерію часто додають такі показники, як наявність або відсутність домінуючої партії або здатність до укладення союзів, рівень загальності між партіями [2]. Біпартизм або двопартійна система (США, Великобританія). Для неї характерна наявність двох партій, постійних лідерів виборчих кампаній, з якими не в стані конкурувати інші партії. Партія, що перемогла на виборах (наприклад, президентських у США і парламентських у Британії), отримує право формувати свій кабінет міністрів. При цьому можливе виникнення ситуації (таке часто спостерігається у США), коли виконавчу владу виражає одна партія, а парламентську більшість виражено іншою партією. Самі американці розглядають цю ситуацію як додатковий поділ влади. Система «двох з половиною партій». Від попередньої вона відрізняється тим, що одна з двох провідних партій країни, перемігши на виборах, може сформувати уряд, лише блокуючись з третьою, менш сильною партією. Така модель існує в Німеччині. Головними конкурентами на виборах є Християнсько-демократичний союз і соціалісти (СДПГ). Довгий час у ролі третьої партії виступали вільні демократи, які об'єднувалися то з СДПГ (1969-1982), то з ХДС (1982-1998). Після 1998 р. Соціалісти стали правлячою партією, вступивши в коаліцію з «зеленими» («Союз до зелени») [1]. Багатопартійні системи з обсягом чотирьох і більше партій. Залежно від характеру суперництва між партіями багатопартійні системи, в свою чергу, поділяються на такі: помірно багатопартійні системи (Бельгія, Нідерланди), які відрізняються від інших орієнтованістю всіх існуючих партій на співробітництво, невеликими ідеологічними відмінностями між партіями; поляризовані багатопартійні системи, для яких характерно значне ідеологічне розмежування між партіями за шкалою «ліві - праві», відсутність сильних центристських партій, а також прагнення до укладення недовговічних партійних союзів, які дозволяють формувати уряд; атомізовані системи (Болівія, Малайзія), які передбачають наявність значної кількості слабо пов'язаних між собою і з населенням партій (від тридцяти до двохсот), ізольованість партій від влади і відсутність у них важелів впливу на владу [2]. Крім того, залежно від характеру союзів, що укладаються між партіями, багатопартійність може бути: Блоковою, коли близькі за ідеологією партії об'єднуються в блоки і йдуть на вибори зі спільними кандидатами і спільною програмою. Наприклад, для Франції на двоблоковості, коли на президентські вибори партії йдуть двома блоками - лівим і правим. Коаліційною, близької до поляризованої багатопартійності. Ні одна з партій не має більшості в парламенті, достатньої для того, щоб самостійно впливати на склад кабінету міністрів, що формується. Тільки союз з іншим партійними фракціями дозволяє сформувати коаліційний уряд [1].

Виборча система у вузькому розумінні цього терміну – це спосіб розподілу місць в органі державної влади між кандидатами залежно від результатів голосування виборців. В різних країнах виборчі системи будуть відрізнятися за багатьма параметрами. Ця різноманітність визначається історичними, культурними особливостями, а також політичними завданнями. Як зазначають науковці, порівняно з іншими елементами політичної системи електоральними правилами легше маніпулювати, вони дозволяють створити перевагу кільком сильним партіям і звести нанівець роль дрібних партій або навпаки дати останнім право на парламентське представництво. Як правило, виборчі системи є різними модифікаціями двох основних типів: мажоритарної і пропорційної. Мажоритарна система. В основі мажоритарної системи лежить принцип більшості (переможцем на виборах вважається кандидат, який набрав найбільше голосів). Виборчі округи тут є одномандатними, тобто від кожного округу обирається один депутат. Мажоритарна система має свої різновиди. При мажоритарній системі відносно їх (простої) більшості обраним вважається той кандидат, який отримав голосів виборців більше, ніж будь-який з його суперників. Система проста, тому що забезпечує перемогу одній партії (кандидата) навіть при мінімальній перевазі. Але може трапитися так, що за партію, яка перемогла, проголосує меншість виборців (решту голосів заберуть інші партії), і уряд, який сформує ця партія, не буде користуватися підтримкою більшості громадян. В теперішній час ця система використовується у США, Канаді, Великобританії, Новій Зеландії тощо. Мажоритарна система абсолютної більшості передбачає, що вибраним є той кандидат, який отримав більше половини голосів виборців, які брали участь у голосуванні (50% плюс один голос) [3]. До позитивних моментів пропорційної системи виборів відносять такі: забезпечує більш адекватне представництво політичних сил; скорочує кількість «неврахованих» голосів виборців. Навіть при використанні виборчого бар'єру рідко буває, щоб виявилось неврахованим більше однієї четвертої голосів, і ще рідше ця кількість наближається до однієї другої; дозволяє забезпечити представництво меншостям (наприклад, етнічним, релігійним); стимулює створення партій і розвиток політичного плюралізму [4].

Висновок: у сучасному політичному процесі зростає роль політичних партій, але політикам та представникам громадянського суспільства потрібен певний час для трансформації партій у ефективний механізм взаємодії влади та громадян.

Список використаних джерел

1. Характер союзу, що укладається між партіями URL:<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/politolog/1582/>
2. Партійна система та що укладається між партіями URL:<https://uk.m.wikipedia.org/wiki>
3. Виборча система та різновиди цієї системи URL:<https://uk.m.wikipedia.org/wiki>
4. Позитивні моменти пропорційної системи виборів URL:http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/303/app-37_Doncova_O_V_%28323-330%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y